

Klimarisiko

Klimarisiko er risiko for skader og tap som følge av endringer i klima og klimapolitikken. Begrepet beskriver usikkerheten som klimaendringene skaper, og hvilken betydning denne usikkerheten kan få for økonomien som helhet og det enkelte selskap. Klimarisiko består av fysisk risiko, overgangsrisiko og ansvarsrisiko. «Fysisk klimarisiko oppstår fordi det er usikkerhet om fremtidige klimaendringer, mens overgangsrisiko oppstår fordi det er usikkerhet knyttet til fremtidig samfunnsutvikling, klimapolitikk og teknologiutvikling»².

SpareBank 1 Ringerike Hadeland har en direkte klimarisiko

knyttet til egen drift, og en indirekte risiko knyttet til våre lånekunder. Klimarisiko kan bidra til mulig økt kredittisiko; altså faren for tap for banken som følge av at kunder ikke klarer å betale renter og avdrag eller oppfylle andre forpliktelser. Dette kan knyttes både til fysisk risiko og overgangsrisiko. Klimarisiko kan også påvirke banken på andre måter. Det er derfor viktig å kartlegge og styre klimarisikoen i våre porteføljer. Vi forventer også av oss selv at vi skal bidra til at våre kunder har en aktiv holdning til klimarisiko og bærekraft. Gjennom å gjøre våre kunder mer bevisste på klimarisiko kan vi ha en positiv påvirkning og bidra til klimatilpasning i vårt markedsområde.

Fysisk klimarisiko

Risiko for økonomiske konsekvenser av fysisk skade som følge av klimaendringer, for eksempel skade på eiendeler. Kilder til fysisk klimarisiko kan for eksempel være økt nedbør, flom, ras og stigende havnivå. Fysisk risiko inndeles i to grupper; akutt og kronisk, der akutt knytter seg til konsekvensene av ekstreme værhendelser, mens kronisk gjelder konsekvensene av de mer gradvise endringene som økt tørke.

Overgangsrisiko

Økonomisk risiko knyttet til overgangen til lavutslippssamfunnet, for eksempel som følge av endrede kundepreferanser, teknologiendringer eller myndighetskrav. Kilder til overgangsrisiko kan for eksempel være strengere klimakrav og inntreden av ny teknologi.

Ansvarsrisiko

Erstatningskrav knyttet til beslutninger eller mangel på beslutninger som kan knyttes til klimapolitikk eller klimaendringer.

Styring av klimarelaterte risikoer og muligheter

Styrets oppsyn med klimarelaterte risikoer og muligheter

Styret er ansvarlig for å fastsette strategi, mål, policy og risikotoleranse for bærekraft. Styret skal også påse at selskapet har tilstrekkelig styring og kontroll av bærekraft. Følgende system er etablert for å ivareta styrets oppsyn med klimarelaterte risikoer og muligheter:

- Styret behandler årlig forslag til revidering av policyen for bærekraft som er det overordnede styringsdokumentet om bærekraft i konsernet. Policyen legger føringer for arbeidet, herunder mål, organisering og ansvarsforhold, samt risikostyring.
- Det skal årlig gjøres en overordnet risikokartlegging av bærekraftområdet og en rapport om denne skal behandles i styret.

- Det skal årlig gjennomføres en dobbel vesentlighetsanalyse for å identifisere vesentlige påvirkninger, risikoer og muligheter i bærekraftarbeidet. Styret skal behandle en rapport om funnene i analysen.
- Styret skal kvartalsvis behandle en bærekraftrapport som gir informasjon om framdrift i arbeidet og utviklingen i de viktigste bærekraftrisikoene.
- Bærekraft er også inkludert i den kvartalsvise rapporteringen fra Risikostyring og Compliance til styret der det er relevant.
- Styret behandler også den årlige bærekraftrapporten der klimarelaterte risikoer og muligheter inngår.
- Styret behandler klimarisiko som en driver til øvrige risiki ved behandling av konsernets ICAAP-prosess. ICAAP er en vurdering av samlet kapitalbehov i banken.

I 2023 har styret revidert policy for bærekraft og vedtatt overordnede mål og forventninger for bankens bærekraftarbeid. Styret har også behandlet rapport fra gjennomføringen av dobbel vesentlighetsanalyse, samt kvartalsrapporter om bærekraft, der klimarelaterte risikoer og muligheter har inngått.

Ledelsens rolle i vurdering og håndtering av klimarelaterte risikoer og muligheter

Administrerende direktør har overordnet ansvar for det daglige arbeidet med bærekraft og skal påse at konsernet implementerer policy for bærekraft. Herunder minimum årlig, og når det skjer større endringer, rapportere hva som er selskapets største bærekraftrisikoer og hvordan de er håndtert. Banksjef Organisasjon og utvikling har ansvaret for bankens arbeid med bærekraft, herunder etterlevelse av bankens policy for bærekraft, strategi- og utviklingsarbeid, organisering, kompetanseutvikling og overordnet virksomhets- og risikostyring.

I tillegg har Banksjef Risikostyring & Compliance, Banksjef Økonomi/Finans, Banksjef Marked og kommunikasjon, Banksjef Personmarked og Banksjef Bedriftsmarked roller og ansvar knyttet til bærekraft og håndtering av bærekraftrisiko.

Fagsjef bærekraft har ansvaret for å bidra til videreutvikling av bankens bærekraftarbeid med særlig vekt på strategi, kompetanse og rapportering, samt ansvaret for rutiner, rammeverk og å holde seg oppdatert på nyheter og regelverksutvikling innen fagfeltet, gjennomføre risikoanalyse, samt opplæring og rapportering internt og eksternt.

Videre er det alle ledes ansvar å sørge for at de ansatte i sin enhet får den informasjon og opplæring som er nødvendig for å kunne jobbe ansvarlig med bærekraft innenfor enhetens ansvarsområde. Den enkelte medarbeider har ansvar for å sette seg inn i bankens bærekraftsprinsipper og mål samt bankens etiske retningslinjer. Enhver medarbeider skal også bidra aktivt til oppfyllelse av bærekraftstrategien og reduksjon av uønsket bærekraftrisiko i dagligarbeidet.

Følgende system er etablert for å ivareta ledelsens rolle i vurdering og håndtering av klimarelaterte risikoer og muligheter:

- Arbeidet med bærekraft er forankret i bankens ledergruppe.
- Ledergruppen forbereder revidering av policy for bærekraft, ICAAP-rapporteringen og andre saker til styret vedrørende klimarisiko og bærekraft.
- Ledergruppen og øvrig ledelse i banken er aktivt involvert i arbeidet med dobbel vesentlighetsanalyse der klimarelaterte risikoer og muligheter inngår.
- Ledergruppen behandler kvartalsrapporter om bærekraft.
- Identifisering og vurdering av bærekraftrisiko inngår

i samtlige risikokartlegginger i banken og også ved implementering av nye systemer, tjenester, produkter og prosesser. For de største risikoene som vurderes, skal det legges en strategi for videre utvikling og gjøres en vurdering av tilhørende kontrolltiltak.

- I alle kredittsaker i bedriftsmarkedet skal det gjøres en vurdering av ESG -og klimarisiko. Se nedenfor for nærmere omtale.
- Det er etablert et bærekraftforum som skal bidra til informasjonsdeling og koordinering av bærekraftarbeidet på tvers av organisasjonen i tråd med overordnet strategi og planer. Forumet skal gi ledergruppa innspill i strategiske og prinsipielle bærekraftsspørsmål og består av ansatte som arbeider tett med oppfølging av bærekraftiltak eller har andre nøkkelroller i bærekraftarbeidet.

I 2023 ble det gjennomført kompetanseløft om bærekraft for samtlige ledere i banken, som et ledd i å styrke ledelsens kunnskapsgrunnlag for god styring av klimarelaterte risikoer og muligheter.

Prosser for å identifisere, vurdere og håndtere klimarelatert risiko

I revidert policy for bærekraft er det nå fastsatt at SpareBank 1 Ringerike Hadeland skal gjennomføre følgende tiltak for å identifisere, vurdere og håndtere bærekraftrisiko, herunder klimarisiko:

- Årlig risikokartlegging i forbindelse med revisjon av policy, med tilhørende kontroll- og styringstiltak.
- Årlig dobbel vesentlighets analyse for å identifisere og vurdere vesentlige påvirkninger, risikoer og muligheter i bærekraftarbeidet, med strategi for videre utvikling og tilhørende kontrolltiltak.
- Bærekraftrisiko skal inngå i samtlige risikokartlegginger i banken for å identifisere, vurdere og dokumentere bærekraftrisiko knyttet til tjenester, produkter, prosesser, systemer og leverandører/utkontrakterte tjenester.
- Bærekraftrisiko skal identifiseres, vurderes og dokumenteres ved nye og endringer av tjenester, produkter, prosesser, systemer og leverandører/utkontrakterte tjenester.

Risikokartleggingene ligger, sammen med andre vurderinger, til grunn for bankens arbeid innen bærekraftområdet og danner grunnlag for den årlige revideringen av policy for bærekraft.

Bærekraft i kredittprosesser i bedriftsmarkedet

Vi finansierer ikke prosjekter knyttet til våpen, kull, pornografi eller uregulert kryptovaluta. Våre kunder skal operere innenfor norske lover, og i bærekraftperspektivet vektlegges særskilt lover knyttet til beskatning, arbeidsmiljø, diskriminering og forurensning. Kunder som opererer i strid med lover eller allment etisk problematisk virksomhet, skal ikke innvilges kreditt.

² Kilde: «Klimarisiko og Oljefondet» s 34, [Regjeringen.no](https://www.regjeringen.no)

I alle kredittsaker skal det gjøres en vurdering av ESG- og klimarisiko. Vurderingen skal være risikobasert og tilpasset segmentet kunden tilhører. Hensikten er å vurdere hvordan kredittrisikoen påvirkes når det gjelder betjeningsevne, verdi av sikkerheter og omdømme. Banken benytter en egen modul for vurdering av ESG- og klimarisiko i kredittsaker for kredittengasjementer av en viss størrelse. For mindre kunder gjør rådgiverne en overordnet vurdering av om virksomheten er utsatt for negative effekter som følge av klimarelaterte endringer, brudd på menneske- og arbeidstakerrettigheter eller økonomisk kriminalitet. I 2023 tok vi i bruk en ny ESG-modul i kredittprosessen som gir oss ESG-score på kundenivå og aggregert på porteføljenivå. Dette setter oss i stand til å sette ambisjoner for en bærekraftig utvikling av kundeporteføljen gjennom økt bevisstgjøring og benchmark.

Vi har etablert retningslinjer og krav for innhenting av energiklasse og energiattest for næringseidomsobjekter som finansieres av banken, og dette er dokumentasjon som innhentes i forbindelse med innvilgelse av finansiering. Energitiltak diskuteres med bedriftskunder som finansierer nybygg og oppgraderinger og påkostninger på eksisterende eiendommer. Fra 2024 har vi som ambisjon å innhente energiattest for eiendommer over 20 mill. kroner som

banken finansierer. Det er et mål å øke andelen energi-merkede næringsbygg vesentlig.

Vi har som policy at vi skal delta og være en pådriver i samarbeid med SpareBank 1-alliansen om implementering av hensiktsmessig verktøy for vurdering av klima- og miljørisiko, herunder overgangsrisiko, i våre kredittsaker.

Innen personmarkedet vil vi i 2024 fortsette arbeidet med å få inn vurderinger av ESG-kriterier i utlån og finansieringsløypene.

Klimarisiko i bankens markedsområde

Bankens hovedmarkedsområde er innenfor de seks kommunene, Ringerike, Gran, Jevnaker, Nittedal, Hole og Lunner.

Norsk klimaservicesenter har laget klimaprofiler som oppsummerer hvilke konkrete utslag klimaendringene kan gi fram mot slutten av århundret i norske fylker. Profilene er basert på et scenario der de globale klimagassutslippene fortsetter i samme takt som de har gjort de siste tiårene.

Norsk klimaservicesenter peker på følgende fysiske klimarisikoer for kommunene i vårt markedsområde³:

Sannsynlig økning	
Ekstrem nedbør (Buskerud, Oppland, Akershus)	«Det forventes at episoder med kraftig nedbør øker vesentlig både i intensitet og hyppighet. Dette vil også føre til mer overvann».
Regnflom (Buskerud, Oppland, Akershus)	«Det forventes flere og større regnflommer, og i mindre bekker og elver må man forvente en økning i flomvannføringen».
Jord- flom- og sørpeskred (Buskerud, Oppland, Akershus)	«Økt fare som følge av økte nedbørmengder».
Mulig sannsynlig økning	
Tørke (Buskerud, Oppland, Akershus)	«Det forventes små endringer i sommernedbør» i Buskerud og Akershus, og økt sommernedbør i Oppland. Høyere temperaturer og økt fordamping gir økt fare for tørke om sommeren i alle fylkene.
Isgang (Buskerud, Oppland)	«Kortere isleggings sesong, hyppigere vinterisganger samt isganger høyere opp i vassdragene enn i dag». For Akershus er faren for isgang sannsynlig uendret eller mindre enn i dag, på grunn av kortere isleggings sesong og mindre ismengder.
Snøskred (Buskerud, Oppland)	«Med varmere og våtere klima vil det oftere regne på snødekt underlag. Dette kan redusere faren for tørrsnøskred og øke faren for våtsnøskred i skredutsatte områder».
Kvikkleireskred (Buskerud og Akershus)	«Økt erosjon som følge av kraftig nedbør, og økt flom i elver og bekker, kan utløse flere kvikkleireskred».

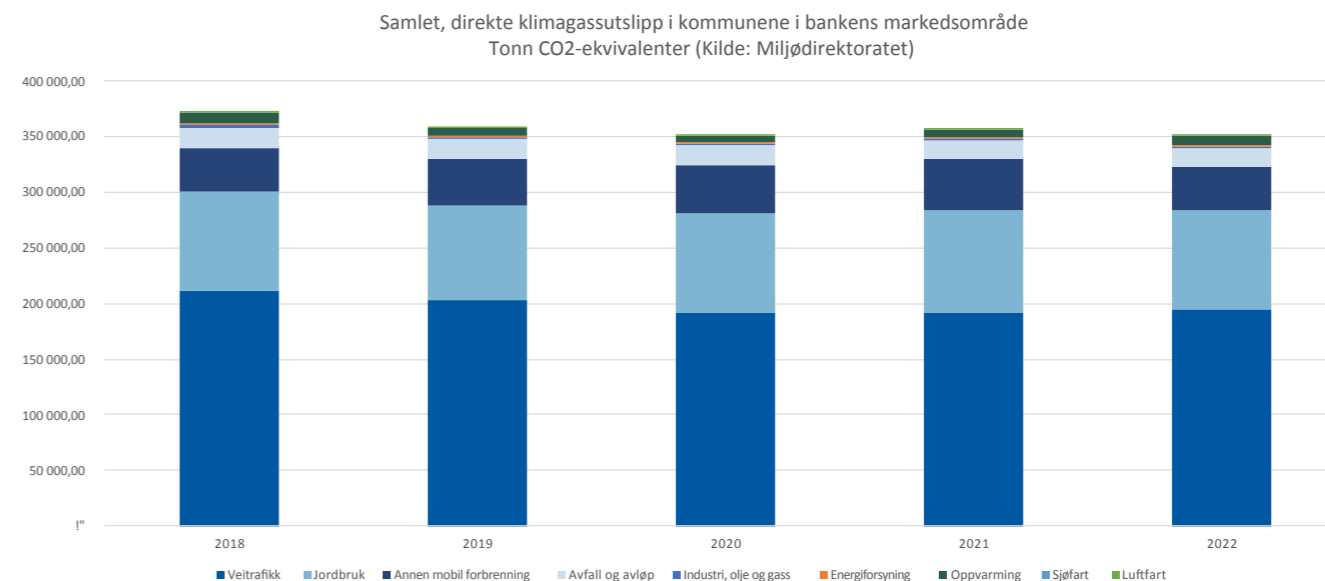
³ Kilde: Norsk Klimaservicesenter

Dette beskriver forventet utvikling i fysisk klimarisiko i vårt markedsområde på lang sikt. I neste delkapittel kan du lese om hvordan vår utlånsportefølje er påvirket av fysisk klimarisiko per nå.

Ifølge Miljødirektoratets beregninger, var det direkte utslippet fra bankens markedsområde i 2022 på 350.390 tonn CO₂-ekvivalenter, ned 2 prosent fra 2021. Tallene for

2022 er de nyeste tilgjengelige. Utslippene stammer hovedsakelig fra veitrafikk som står for om lag 56 prosent av utslippene. Utslipp fra jordbruk står for 25 prosent.

Utslippene sier både noe om mulige overgangsriskoer for næringslivet i vårt område, men viser også en mulighetsside; i hvilke bransjer kan endringstiltak ha størst utslippsreducerende effekt.

Kilde: Sammenligne klimagassutslippene i flere kommuner - Miljødirektoratet (miljodirektoratet.no)

Klimarisiko i bankens utlånsportefølje

Bankens utlånsportefølje inkl. kredittselskaper består av 66 prosent utlån til personmarkedet og 34 prosent utlån til bedriftsmarkedet, jf. note 8 til årsregnskapet. Utlån til personmarkedet er hovedsakelig til boligformål.

Fysisk klimarisiko

Banken identifiserer pantesikkerheter i utlånsporteføljen som er utsatt for fysisk klimarisiko basert på informasjon fra Norkart som har sammenstilt offentlig tilgjengelige data. Nedenfor gis en status per 31.12.23 over våre panteobjekter i eiendom. Vi stiller krav om at panteobjekter vi finansierer er forsikret.

Kvikkleire

Om lag 6,5 prosent, 1043 stykk, av pantesikkerhetene er utsatt for økt risiko knyttet til kvikkleire. Dette omfatter eiendommer med lav, middels og høy faregrad, og også eiendommer med kvikkleirefare innen 200 meter. Om lag 42,3 prosent av pantesikkerhetene er vurdert

å ikke ha økt risiko for kvikkleire, og hele 51,3 prosent av panteobjektene er ikke kartlagt for denne fysiske klimarisikoen.

Snøskred

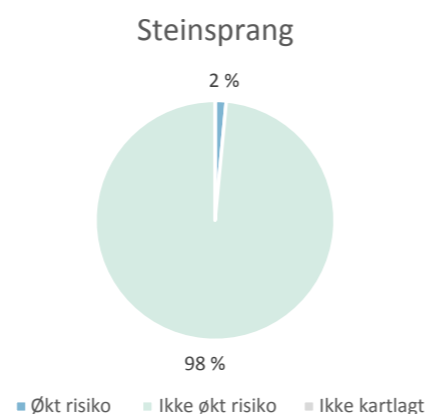
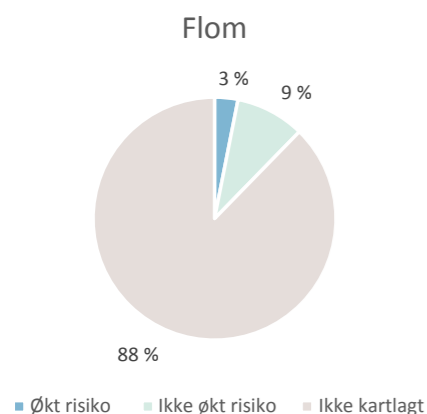
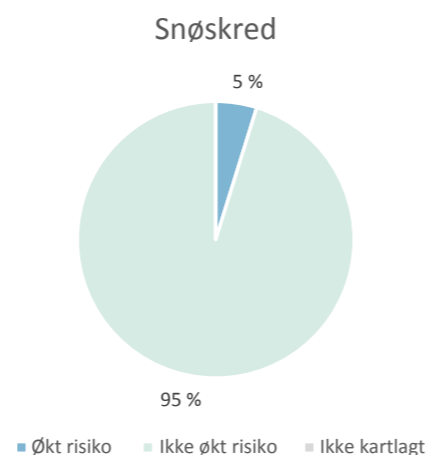
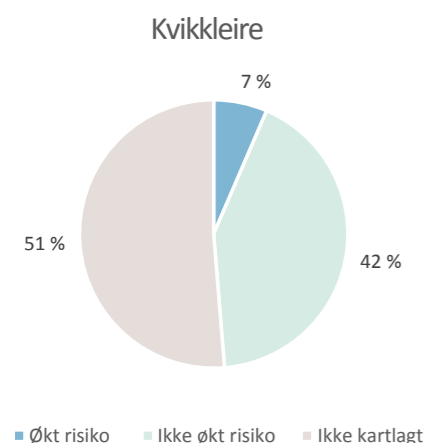
Om lag 4,8 prosent, 773 stykk, av bankens panteobjekter ligger innenfor soner med fare for snøskred. 95,2 prosent av pantesikkerhetene er vurdert å ikke ha økt risiko for snøskred.

Flom

Om lag 3,1 prosent, 501 stykk, av pantesikkerhetene er utsatt for økt flomfare. Dette omfatter 10, 20, 50, 100, 200 og 500-årsflom. 9,2 prosent av pantesikkerhetene er vurdert å ikke ha økt risiko for flom og hele 87,7 prosent er ikke kartlagt for denne fysiske klimarisikoen.

Steinsprang og stormflo

Om lag 1,5 prosent, 242 stykk, av pantesikkerhetene ligger innenfor soner med fare for steinsprang. Om lag 0,5 prosent, 88 stykk, ligger innenfor stormflo-soner i kartet.

Samlet viser tilgjengelige data at utlånsporteføljen i relativt liten grad er utsatt for fysisk klimarisiko.

Alvorlige hendelser med akutt fysisk klimarisiko er dramatiske for samfunnet, bedriftene og enkeltpersonene som berøres. Det fikk vårt markedsområde erfare da ekstremværet «Hans» traff oss med enorme nedbørsmengder i august 2023. Flere tusen innbyggere fikk beskjed om å evakuere husene sine, og det oppsto en rekke skader. Samtidig viste denne dramatiske hendel-

sen også en god beredskap hos sentrale og lokale myndigheter, frivillige, privatpersoner og bedrifter i samspill, noe som trolig reduserte skadene.

Vår erfaring så langt er at dette ekstremværet ikke har økt bankens kredittrisiko og vi har ikke avdekket kredittengasjement som er tapsutsatt som følge av ekstremværet. Imidlertid har «Hans» bidratt til noe redusert lønnsomhetsprovisjon fra Fremtind forsikringsselskap som følge av skader, jf. note 18 til regnskapet.

Datakvalitet

Vi har per nå ikke fullgod kvalitet på datagrunnlaget for vurdering av fysisk klimarisiko i våre porteføljer. For eksempel er om lag 51 prosent av pantesikkerhetene ikke kartlagt for kvikkleirefare, og om lag 88 prosent

er ikke kartlagt for flomfare. Vi er i stor grad avhengige av at offentlige myndigheter utfører flere kartlegginger om fysisk klimarisiko for at datakvaliteten skal bli bedre.

Overgangsrisiko

For boliglånsporteføljen er overgangen til et lavutslippssamfunn blant annet knyttet til energieffektivitet i boligen. I kapitlet om finanserte klimagassutslipp fra bankens porteføljer omtales dette nærmere. I kapitlet om produkter og tjenester med fokus på bærekraft står det mer om våre produkter og tjenester knyttet til boliger.

Bankens utlånsportefølje i bedriftsmarkedet består i hovedsak av lån til små og mellomstore foretak lokalisert

i Ringerike og Hadelandsregionen innenfor bransjene eiendom og eiendomsutvikling, bygg- og anleggsvirksomhet, og landbruk.

Bankens utlån til næringsdrivende (inkludert lån overført til SpareBank 1 Næringskreditt) utgjør 12,8 mrd. kroner, hvorav utlån til omsetning og drift av eiendommer utgjør 52 prosent av porteføljen, jf. note 8 i regnskapet. Nedenfor omtales bærekrafttrisikoen innen de tre næringene hvor banken har størst eksponering; omsetning og drift av eiendommer, primærnæring og bygg og anlegg.

Bærekraftstrisiko innen omsetning og drift av eiendommer (59 % av BM-porteføljen*)

Kundenes virksomhet innen omsetning og drift av eiendommer kan påvirkes av blant annet følgende bærekraftstrisiko:

- Økt sannsynlighet for ekstremvær kan påvirke verdien av eiendommene og øke sannsynligheten for fysiske skader
- Økt etterspørsel etter energieffektive leieobjekter kan påvirke verdien av eksisterende bygningsmasse
- Endrede krav og forventninger med hensyn til biodiversitet i byggeprosjekter

Banken har i sitt arbeid mot kunder innen næringen et særlig fokus på etterlevelse av arbeidsrettsregler, skatte- og avgiftsregler, og forebygging av hvitvasking. I tillegg jobber vi for å avdekke og styre overgangsrisiko knyttet til energieffektivitet. Et tiltak er å kartlegge og øke andelen energimerkede næringsbygg i porteføljen. Dette skal sette oss i stand til å styre risiko og være en god rådgiver for kundene innen bransjen.

Bærekraftstrisiko innen landbruk og skogbruk (10 % av BM-porteføljen*)

Bankens portefølje innen primærnæringen består hovedsakelig av utlån til landbruk og skogbruk. Kundenes virksomhet innen næringen kan påvirkes av blant annet følgende bærekraftstrisiko:

- Sannsynlig økning i ekstrem nedbør kan påvirke avlinger
- Mulig sannsynlig økning i fare for tørke om somrene kan påvirke avlinger
- Strengere reguleringer knyttet til utslipp, biodiversitet, arealbruk etc. kan påvirke driften
- Endret forventning fra konsumenter med økt fokus på redusert konsum av kjøtt og på økologiske produkter kan påvirke driften

Landbruket i vår region har vært utsatt for flere værhendelser, både tørkeperioder og nedbør/flom i løpet av de siste ti årene. For eksempel tørkesommeren 2018. Banken har så langt ikke opplevd tap knyttet til slike ekstremværehendelser.

Banken har i sitt arbeid mot kunder innen næringen et særlig fokus på etterlevelse av arbeidsrettsregler, skatte- og avgiftsregler, og forebygging av hvitvasking. Vi vil fremover jobbe for å kraftsamle ressurser i vårt konsern for å sikre fortsatt god rådgivning og risikohåndtering knyttet til kunder i primærnæringen.

Bærekraftstrisiko innen bygg og anlegg (13 % av BM-porteføljen*)

Kundenes virksomhet innen bygg og anlegg kan påvirkes av blant annet følgende bærekraftstrisiko:

- Økt sannsynlighet for ekstremvær kan øke risikoen for fysiske skader på anleggsvirksomheten
- Endret krav til utslipp ved anleggsvirksomhet, herunder krav til fossilfrie anleggsplasser
- Endret krav og forventninger til hensyn til biodiversitet i byggeprosjekter

Banken har i sitt arbeid mot kunder innen næringen særlig oppmerksomhet på etterlevelse av arbeidsrettsregler, skatte- og avgiftsregler, og forebygging av hvitvasking. Vi har fokus på bærekrafttema i vår dialog med kunder i denne bransjen, for eksempel utslippsfri byggeplass, innleid arbeidskraft og avfallshåndtering.

* (inkl. næringskreditt)

I alle kredittsaker skal det gjøres en vurdering av ESG- og klimarisiko. Dette er nærmere omtalt i kapitlet Bærekraft i kredittprosesser i bedriftsmarkedet. Et viktig risikoreducerende tiltak for å håndtere de identifiserte risikoene er å bygge og spisse bærekraftkompetanse hos våre bedriftsrådgivere. Vi er i gang med et omfattende kompetanseløft som er nærmere omtalt i eget kapittel.

I innledningen i kapittel om klima og miljø og i delkapittel om produkter og tjenester med fokus på bærekraft, står det mer om hvordan vi ønsker å bidra til omstilling hos våre bedriftskunder. Blant annet har vi utarbeidet et rammeverk for utstedelse av grønne obligasjoner.